

УДК 378.937

Р.І. Слепухіна,

викладач,
Херсонський
політехнічний коледж
Одеського національного
політехнічного
університету
rimma_s59@mail.ru

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Р.І. Слепухіна Розвиток критичного мислення студентів на заняттях з історії України. У статті обґрунтовано доцільність використання інноваційних методів на заняттях з історії України для розвитку критичного мислення студентів.

R.I. Slepukhina. Development of critical thinking of students in the classroom on the history of Ukraine. The article substantiates the feasibility of using innovative methods in the classroom on the history of Ukraine for the development of critical thinking of students.

Вступ. Сучасний світ швидко змінюється, а разом з ним і наша держава. Загальновизнаним є положення про те, що освіта цілком пов'язана з процесом соціально-економічного та культурного розвитку країни. Сьогодні рівень освіти і культури, людські ресурси та інтелект все частіше відносять до розряду національних багатств та пов'язують з ними майбутнє країни. Сучасна реформа вищої освіти передбачає в першу чергу гуманізацію та гуманітаризацію освіти, виховання справжнього громадянина України.

В умовах розбудови національної демократичної держави важливе значення має виховання молоді, яка мислить самостійно і творчо, має можливість критично осмислювати факти та події навколишньої дійсності, здатна вносити нові ідеї в усі сфери життя суспільства. Критичне мислення є не тільки наслідком демократичного способу життя, але й одним із чинників його формування [4].

Нині є очевидним, що таке мислення означає не негативізм суджень або критику, а розумний розгляд різноманітності підходів, для того, щоб сформулювати обґрунтовані судження й приймати адекватні рішення. Критичне мислення – це здатність ставити нові питання, добирати різноманітні аргументи, приймати незалежні, продумані рішення. Тому прибічників розвитку критичного мислення стає дедалі більше. До кола зацікавлених долучаються й викладачі історії [5].

Розвиток критичного мислення у майбутніх фахівців технічного профілю є наріжним каменем при викладанні дисциплін соціального циклу у Херсонському політехнічному коледжі Одеського національного політехнічного університету.

Мета статті – проаналізувати використання методів розвитку критичного мислення на заняттях з історії України в навчальному закладі.

Матеріали дослідження. Критичне мислення - скоріше вміння, ніж знання, продуктивна й позитивна розумова діяльність. Люди, які вміють критично мислити, живуть активним життям, відчувають себе творцями та реформаторами свого життя [1]. Майбутнє здається їм відкритим і залежним від їхньої волі, а не закритим і зумовленим наперед. Критичне мислення сприймається сьогодні, як перспектива самореалізації особистості в умовах демократичного суспільства, це скоріше процес, а не результат [3].

Щоб сприяти процесові розвитку самоосвітньої діяльності засобом «критичного мислення» викладачу необхідно визначити інтереси студента, які можна використати; забезпечити сприятливі умови, що полегшать навчання, сприяти формуванню процесу взаємного навчання. Вчити аналізувати, систематизувати, порівнювати та зіставляти, використовувати результати дослідження [2].

Серед методик, які допомагають сформуванню і розвинути критичне мислення можна назвати такі, як асоціації, мозковий штурм, робота в групах, твір - есе та інші.

У коледжі більше всього на заняттях з історії України використовуються методи асоціацій, мозкового штурму, есе, різнобічних читань тексту, як історичного характеру, так і творів письменників, журналістів та поетів рідного краю. Наведемо приклади деяких з них.

Метод асоціацій використовується під час вступної частини лекції (в межах 5 хвилин), якщо новий лекційний матеріал великий за обсягом. Наприклад, з теми **«Українська національно - демократична революція»** студентам пропонується по черзі висловитися про те, які асоціації в них викликає основне поняття лекції «революція». Висловлені асоціації записуються на дошці. Студентам пропонується подумати над записаними словами та відповісти на питання: «А які труднощі виникають під час революційних подій? Як що ви були б учасниками революційних подій, яке в першу чергу питання політичного розвитку України, на вашу думку, було головним? Можливо, простіше було будувати нову державу?»

З теми: «Радянська модернізація України (1929-1938)» студентам пропонується висловитися з приводу асоціацій щодо основного поняття лекції «модернізація», що з англійської перекладається, як осучаснення. Після запису асоціацій на дошці студентам пропонується відповісти на

питання: «Чи можна вважати модернізацію промисловості без застосування науки?»

Які асоціації у вас викликає гасло 30 - х років: «Жити стало краще, жити стало веселіше». Обговорення цих питань дають змогу студентам «увійти» в тему, згадати те, що вони знали, чули, зробити деякі передбачення, які вони матимуть змогу перевірити протягом вивчення теми.

Тема: Українська СРР в умовах нової економічної політики (1921–1928 рр.) Завдання 1. Одні історики вважають політику "воєнного комунізму" тимчасовою політикою більшовиків, викликаною виключно труднощами воєнного часу; інші – вбачають у ній насамперед форсовану реалізацію більшовицької 60 тоталітарної моделі устрою суспільства. Яка оцінка, на вашу думку, найбільше відповідає дійсності? Свою відповідь обґрунтуйте. Завдання 2. Здійснивши аналіз перебігу історичних подій, з'ясуйте: згортання непу – це сталінська примха чи закономірне явище в умовах розбудови соціалізму? Свою відповідь обґрунтуйте.

Студенти знаходять відповідь шляхом використання прийому "сократичний діалог". "Сократичний діалог" - один з найважливіших методів. студенти між собою або викладач та студенти, перебуваючи на різних позиціях, уточнюють їх і відстоюють.

Наступним поширеним методом критичного мислення, який успішно використовується у коледжі під час актуалізації лекції, є мозковий штурм (до 7 хвилин). Використовується в залежності від теми та складу академічної групи. Його починають постановкою перед студентами чітко сформульованого проблемного питання, яке дає змогу висувати багато версій для відповіді.

Тема: " Україна в умовах десталінізації (1953-1964 рр.) Ключове запитання: «Визначте причини, суть результатів політики десталінізації радянського суспільства у другій половині 50-х рр. - середині 60-х рр.». Чи була досягненням цієї доби соціальна політика тоталітарної держави?

Під час викладання цієї теми більш ефективним є метод "Займи позицію". Цей метод дає змогу порівняти різні точки зору щодо рівня розвитку соціальної сфери в УРСР в сер. 50-х - на поч. 60-х рр. група поділяється на три частини. В різних куточках кабінету на столах є аркуші зі словами "За", "Проти", "Складне питання". Студенти мають визначити свою позицію та обрати своє місце біля одного з столів. У групах, які створюються біля кожного аркуша, студенти обговорюють власну позицію, аргументи та факти, якими вони керувалися.

Після цього, кожна група по черзі представляє своє обґрунтування групі. Наприклад, група з позицією "За" може навести наступні аргументи:

1. У березні 1956р. радянський уряд скоротив на дві години тривалість робочого дня у передвихідні і передсвяткові дні. Збільшено тривалість відпусток, пов'язаних з вагітністю і родами (з 77 до 112 календарних днів).

2. У квітні скасовано закон 1940р., що прив'язував робітників до підприємств, на яких вони працювали. Тепер працюючі мали право змінювати місце роботи, якщо за два тижні попереджали адміністрацію про свій намір.

3. У травні було встановлено шестигодинний робочий день для підлітків від 16 до 18 років.

4. Скасовувалася плата за навчання у старших класах середніх шкіл та вищих навчальних закладах.

5. У липні 1956р. було прийнято закон про державні пенсії, за яким значно збільшено розміри нижчих розрядів і обмежено розміри високих пенсій. Пенсійний вік знижувався до 60 років для чоловіків і 55 років для жінок. Середній розмір пенсій збільшився майже в два рази.

6. 3 1956 р. розпочався поступовий (по галузях) перехід з восьмигодинного на семигодинний робочий день. На підземних та інших роботах зі шкідливими умовами праці робочий день скорочувався до шести годин. Внаслідок цього робочий тиждень у робітників і службовців України зменшився з 48 годин у 1956р. до 41 - в 1960р., а на підземних роботах - з 48 до 36 годин.

7. У липні 1957 р. ЦК КПРС і Рада міністрів СРСР прийняло постанову "Про розвиток житлового будівництва в СРСР". У ній ставилося завдання забезпечити кожній сім'ї окрему квартиру. Для будівництва нових житлових масивів передбачалося створення в кожному великому місті високопродуктивних домобудівних комбінатів і розвинутої промисловості будівельних матеріалів. Понад 3 млн. квартир, споруджених у містах і робітничих селищах України за десяток років істотно пом'якшили житлову проблему. Хоч збудовані в часи Хрущова п'ятиповерхові панельні будинки з невеликою житловою площею пізніше назвали "хрущобами", вони були для жителів міст кращім варіантом, порівняно з бараками або перенаселеними комуналками.

Група з позицією "Проти" може аргументувати такими прикладами, як: Для селян, однак, зберігалася попереднє становище: не маючи паспортів, вони не могли залишити свій колгосп або радгосп. На розвиткові сільського господарства республіки сильно позначився суперечливий характер аграрної політики М. Хрущова. Якщо в другій половині 50-х рр. сільське господарство під впливом державних капіталовкладень швидко зростало, в першій половині 60-х рр. колгоспи пішли під ухил. Посуха

1963р. започаткувала імпорتنу залежність по зерну, продовольча проблема, неможливість вільного виїзду за кордон тощо.

Студенти, що обрали табличку "Складне питання" не можуть дати однозначної відповіді, наприклад, через те, що вважають це питання спірним.

Після висвітлення студентами різних точок зору, викладач пропонує подумати, чи не змінилася позиція студентів щодо обраної групи та чи не вважають вони за потрібне перейти до іншої. Якщо позиція змінилася, треба обґрунтувати причини свого переходу. Викладач разом зі студентами підводить підсумки обговорення та робиться висновок. Можливий варіант висновку: Але досягненням цієї доби була результативна соціальна політика тоталітарної держави, завдяки якій в короткі строки поліпшились практично всі сторони суспільного життя.

Як при перевірці знань, так і при вивченні нового матеріалу доречним є використання методу переплутаних логічних ланцюгів. Студентам пропонується записані на дошці або картках 5- 6 подій (дати, події, історичні особистості й т.д.). Необхідно відновити та пояснити логічний порядок, запропонованих позицій.

Висновок. Таким чином, подібні технології прекрасно себе виправдовують на заняттях з історії України. Вони спонукають студентів не просто «фіксувати» у своїх головах поданий викладачем матеріал, а й змушують думати, мислити, аналізувати, приміряти відповідні ролі, робити висновки. Ці методи допомагають вирішувати задачу сьогодення – навчити студента здобувати знання самостійно, шукати та знаходити життєву істину.

Література

- 1.Бабанов К.О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі. – Запоріжжя, 2000.
2. Лебедь Г.М. Актуалізація самоосвітньої діяльності студентів - необхідна умова розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців технічного профілю. – Дніпропетровськ: Роял Принт, 2015.
- 3.Мокрогуз О.П. Інноваційні технології на уроках історії. – Харків. – Основа. – 2007
- 4.Пометун О.В., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. – Київ, 2004.
- 5.Сиротинко Г.О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. – Харків. – 2003.

Надійшла до редакції 18.12.2015